

Activerend
Formatief Toetsen
inclusief online

Een praktische gids voor je onderwijs

Leeswijzer

Wat is formatief toetsen?

In tegenstelling tot summatief toetsen, heeft formatief toetsen als primair doel studenten inzicht te geven in hun eigen leerproces en onderwijs op maat te geven. Het gaat om doelgericht in plaats van toetsgericht onderwijs. Daarbij gaan docent en studenten met elkaar in gesprek en geven ze samen het leren vorm. Toetsen met een formatieve functie zorgen ervoor dat de docent:

- een goed beeld krijgt waar de leerling staat;
- helder heeft waar de leerling naartoe werkt;
- de leerling feedback kan geven om (nog) niet behaalde doelstellingen alsnog te bereiken.

Dat (meer) formatieve toetsing de leeropbrengsten verhoogt is inmiddels door tal van onderzoeken aangetoond. Effectieve vormen van formatieve toetsing die daarbij genoemd werden, zijn observeren, het gebruik van portfolio's en rubrics, het stellen van vragen, docent-, peer- en zelffeedback. De werkvormen hieronder zijn ook vooral leuk en activerend.

Hoe maak je een keuze voor een werkvorm?

Aan de hand van onderstaande 5 strategieën worden methoden van feedback geven beschreven zodat je eenvoudig een keuze kunt maken voor een bepaalde methode of werkvorm.

1. Doelen stellen;
2. Feedback;
3. **Feedforward; (Technieken voor het geven van effectieve feedforward lenen zich minder als werkvorm en zijn dan ook niet beschreven.)**
4. Feedback in de groep;
5. Zelfregulatie.

Bij elke werkvorm is aangegeven hoe je dit online kunt realiseren. Alle werkvormen zijn activerend, kosten weinig tijd en zijn aanvullend op andere werkvormen of methoden.

Werkvorm	strategie	Pagina nr
Toetsen? Doe het zelf!		5
Spiekbrieven		6
Mean multiplechoice		7
Waar ging het eigenlijk over?		8
Beter goed gejat		9
Brain write		10
Van zwak naar goed (Taalonderwijs)		11
Dit was het nieuws		12
Bam: In één woord samengevat!		13
ABC'tje		14
Mini Whiteboards		15
You've got talent! (Taalonderwijs)		16
Hoofdvraag		17
Vrijwaringsbewijs		18
Hoekenrun		19
Mooie modellen		20
Vragenvuur		21
Het uur van de waarheid		22
Stille stellingen		23
1 tegen 100		24
Tekenen in tweetallen (pictionary)		25

Doelen stellen
Feedback
Feedback in groep
Zelfregulatie

Klik op de werkvorm of het
paganr. om direct naar die
werkvorm te gaan.

Werkvorm	strategie	Pagina nr
Presentatie oefenen		26
Ambassadeurs		27
C3B4ME		28
Markeer de misser (Taalonderwijs)		29
Luister goed		30
Twee voor twaalf		31
Van voor naar achter		32
Krakende koppen		33
Waarzeggen		34
Pubquiz		35
Even je route checken		36
Denken, delen, uitwisselen		37
Make up your mind		38
Mick with the microphone		39
In een hokje duwen		40
Van 4 kanten bekeken		41
Stiekem toch een cijfer		42
Belevingsbord		43

Doelen stellen
Feedback
Feedback in groep
Zelfregulatie

Klik op de werkvorm of het
paganr. om direct naar die
werkvorm te gaan.

Toetsen? Doe het zelf!

Vlak voor een summatieve toets (toets waarin het werk beoordeeld wordt) of als op zich staande formatieve toets, laat je studenten zelf toetsvragen maken over de behandelde leerstof.

1. Maak groepjes van ongeveer vier leerlingen.
2. Laat elke groep toetsvragen formuleren op basis van de content uit het boek. De vragen moeten zo samengesteld zijn dat ze samen een oefentoets vormen die alle leerdoelen beslaat.
3. Laat de groepjes ter oefening de toets van een andere groep maken. Ze geven daarbij niet alleen antwoord op de toetsvragen, ze geven de makers ook feedback op de kwaliteit van de toets.

Tip Gebruik de beste vragen van de verschillende oefentoetsen in de werkelijke summatieve toets.

Hoe online?

Gebruik Teams om met groepjes te werken. Studenten gebruiken O365 apps als Word om de toetsvragen te samenstellen.

De toets kan door studenten ook gemaakt worden in Forms en gedeeld worden met andere studenten.

Feedback kan via Teams worden gegeven.

Bepaal met elkaar de kern van de leerstof.

1. Laat leerlingen als verwerking van de leerstof (thuis) een spiekbrief maken: een schematisch overzicht van de leerstof of van een aangeleerd proces met de te nemen stappen om dat proces goed te doorlopen.
2. Laat twee leerlingen hun spiekbrief aan de klas presenteren.
3. Voer een discussie met de klas over de leerstof aan de hand van de gepresenteerde spiekbrieven.

Tip: Hang alle gemaakte spiekbrieven op en laat leerlingen erlangs lopen en een top 3 samenstellen. Kies daarna met de klas een gezamenlijke top 3 en bespreek waarom die spiekbrieven zo goed zijn.

Hoe online?

Formeer groepjes. Plaats in BB/Teams de vraag, opdracht of stelling. Laat studenten via een synchrone online tool kort met elkaar discussiëren (Teams). Laat hen de antwoorden/oplossingen online publiceren (als reactie op de gepubliceerde vraag/opdracht/stelling). Bespreek de reacties na via een online live sessie. Hanteer duidelijk mijlpalen (wat moet wanneer klaar zijn?).

Mean Multiple choice

Daag elkaar uit door middel van lastige meerkeuzevragen over de leerstof.

1. Stel groepen samen van maximaal vier studenten. Iedere groep formuleert een meerkeuzevraag voor de andere studenten in de klas (in een digitale omgeving). Het moet een meerkeuzevraag zijn met minimaal vier antwoorden:
 - één antwoord is het juiste antwoord;
 - één antwoord is goed maar het niet het volledige antwoord op de vraag;
 - twee antwoorden zijn echt fout.
2. Verzamel de vragen van alle groepen (inclusief hun antwoordmodel).
3. Controleer de vragen en stel met de vragen een toets samen.
4. De studenten maken de toets individueel.
5. Binnen de oorspronkelijke groepen bespreken de studenten hun antwoorden.
6. Geef het goede antwoord per vraag.

Hoe online?

Gebruik Forms voor de vragen. De forms kunnen worden gedeeld met een docent die de vragen verzamelt en er een toets van maakt.

Studenten maken de toets in Forms.

Groepsoverleg kan binnen Teams of de LMS.

Waar ging het eigenlijk over?

Studenten reflecteren in tweetallen op hun eigen leerproces.

Benodigheden per tweetal een dobbelsteen.

1. Noteer aan het einde van de les de volgende zes vragen op het bord (met nummer).
 1. Wat hebben we deze les gedaan?
 2. Waarom hebben we dat gedaan?
 3. Wat heb ik geleerd?
 4. Wat kan ik er mee?
 5. Welke vragen heb ik nog?
 6. Wat wil ik over deze les aan de leraar vertellen?
2. Deel per tweetal een dobbelsteen uit.
3. Laat de studenten om de beurt met de dobbelsteen gooien en de bijbehorende vraag aan de ander beantwoorden.
4. Laat enkele studenten hun interessantste antwoord aan de klas vertellen.

Hoe online?

Plaats de vragen in beeld via een PowerPoint dia.

Verdeel de groep in duo's en laat ze met elkaar de chatten in Teams en de vragen beantwoorden. Eventueel kunnen ze het gesprek opnemen.

Plenair bespreken kan in Teams of het LMS.

Beter goed gejat

Studenten gaan geoorloofd afkijken bij elkaar en reflecteren op hun eigen werk.

1. De studenten werken in groepen van maximaal zes personen aan een opdracht.
2. Tegen het einde van de werktijd leggen de groepen hun uitwerking zichtbaar op tafel en staken ze hun overleg. Per groep gaat één student op rooftocht: die student gaat afkijken bij de producten van de andere groepen.
3. Na twee minuten rooftocht keren de studenten terug naar hun eigen groep en vertellen ze welke goede ideeën zij hebben gezien bij de anderen.
4. In overleg met de andere groepsleden wordt het product van de groep wel of niet aangepast.

Hoe online?

Laat studenten in 1 Team (Teams) of klas (LMS) werken in groepjes en zorg dat ze rechten hebben bij elkaar te kijken.

Brainwrite

Studenten geven elkaar feedback over het leerproces.

Benodigheden per student een voorbedrukt vel papier (A3) en een pen. (Voorbeeld onderaan pagina)

1. Verdeel de klas in groepen van maximaal vier personen.
2. Iedere student schrijft een persoonlijke ontwikkelvraag over hun leerproces boven aan het vel, bijvoorbeeld: hoe kan ik voorkomen dat ik achterloop bij wiskunde?
3. De vellen worden in het groepje doorgeschoven.
4. De eerstvolgende student geeft drie mogelijk oplossingen/ideeën.
5. De studenten schuiven de bladen nog tweemaal door en reageren op de eerdere ideeën en oplossingen.
6. Alle studenten omcirkelen twee aansprekende ideeën op hun eigen vel.

Vraag		
		1 ^e ronde
		2 ^e ronde
		3 ^e ronde

Hoe online?

Studenten bereiden in groepjes een speech voor, in een document waarvan zij samen auteur zijn. De speech zelf kunnen zij opnemen in de vorm van een podcast. Deze delen zij online. Via een synchrone online omgeving worden speeches besproken.

Van zwak naar goed (Taalonderwijs)

Als leerlingen een schrijfpdracht gaan maken, is het van belang dat ze weten wat er van hen verwacht wordt. Maak met elkaar zichtbaar wat de eisen aan de tekst zijn en met elkaar de succescriteria vast.

Benodigheden drie voorbeeldteksten per groepje

1. Deel drie voorbeeldteksten uit aan groepjes van ongeveer vier studenten. De teksten verschillen duidelijk in niveau.
2. Laat de studenten de teksten zelfstandig lezen.
3. Laat de groepjes de teksten op volgorde leggen: van zwak naar goed.
4. Laat de groepjes hun volgorde beargumenteren.
5. Verzamel deze argumenten klassikaal.
6. Vat de argumenten samen in succescriteria.

Tip Geef van tevoren criteria waarop de teksten beoordeeld moeten worden, zodat studenten de teksten beter kunnen beoordelen. Voorbeelden van criteria zijn: spelling, structuur, zinsopbouw en publiekgerichtheid. Indien gewenst kun je ook op één criterium laten beoordelen.

Hoe online?

Teksten kunnen via het LMS of Teams worden verspreid.

Groepjes kunnen in Teams samenwerken met en aan de teksten.

Klassikaal bespreken kan synchroon of asynchroon via Teams. Samenvatting van criteria kan gedeeld worden via Teams.

Dit was het nieuws

Het begrip van de student wordt getest door de behandeling van een relevant artikel uit de actualiteit.

1. Leid de les in met een artikel uit de actualiteit dat een relatie heeft met de leerstof.
2. Schrijf de titel van het artikel op het bord of verzin een korte krantentitel voor het artikel.
3. Vorm tweetallen. Laat deze een pakkende subtitel formuleren waarin de ruimte wordt gelegd tussen de actualiteit en de leerstof. De subtitel mag maximaal 10 woorden lang zijn.
4. Laat 3 tweetallen hun subtitel voorlezen aan de klas.
5. Laat de klas d.m.v. een hand opsteken eerst de grappigste en dan de beste subtitel kiezen.
6. Bespreek de redenen voor de keuze.

Hoe online?

Indien synchroon kan dit tijdens een Teamsles worden gerealiseerd.

Bij asynchroon kan Whiteboard of Padlet worden gebruikt voor de titels. Het artikel deel je via het LMS of Teams.

BAM: in één woord samengevat!

Studenten worden gedwongen om na te denken over wat de kern van de leerstof is.

Benodigheden een emmer, per leerling papier en een pen.

1. Laat de studenten tijdens de behandeling van nieuwe leerstof één of enkele woorden op een blaadje schrijven waarmee (een deel van) de nieuwe leerstof kan worden samengevat.
2. De studenten verfrommelen hun blaadje tot een prop en gooien die naar de leraar! Vang de proppen in een emmer.
3. Kies willekeurig een aantal proppen, vouw ze open en lees ze voor.
4. Bespreek die samenvattingen met de groep.

Variatie Werk in tweetallen. Elke student schrijft voor zichzelf een samenvatting van één zin. De andere student onderstreept het belangrijkste woord van die zin. Samen bepalen ze welk woord het best de lading van de leerstof dekt.

Hoe online?

Gebruik Padlet als iedereen mee moet kunnen lezen of Forms als je de methode van de 'emmer' wilt toepassen.

ABC'tje

Bij deze werkvorm associëren studenten samen over de leerstof.

Benodigheden stroken papier met de letters van het alfabet en per groepje een stift.

1. Maak 26 stroken papier met op elke strook een letter van het alfabet en voldoende schrijfruimte;
2. Maak groepen van maximaal 6 studenten. Geef elke groep random een aantal letters. Verdeel moeilijke letters C, Q, X en Y goed over de groepen of laat ze weg;
3. Laat de groepen bij elke gegeven letter een woord/korte zin schrijven dat past bij de leerstof;
4. Laat alle stroken op alfabetische volgorde op het bord hangen;
5. Bespreek de woorden die om discussie of uitleg vragen met de klas/groep.

Tip Het is raadzaam om zelf ook een abc'tje te maken, zodat je begrippen die niet worden genoemd kunt toevoegen.

Hoe online?

Gebruik een brainstormtool als Mindmeister of gebruik verzamel begrippen via Forms.

Klassikaal bespreken kan via Teams.

Mini Whiteboards

Je krijgt snel inzicht in het begrip van alle studenten in de klas.

Benodigheden Per student een mini-whiteboard of vellen papier en een stift.

1. Deel de whiteboards uit;
2. Stel een makkelijke vraag die met één of twee woorden te beantwoorden is;
3. De studenten schrijven hun antwoord op het mini-whiteboard en houden hun mini-whiteboard omhoog;
4. Inventariseer en bespreek de antwoorden;
5. Stel een vervolgvraag die past bij het niveau van de klas of een groep studenten en vraag op dezelfde wijze de antwoorden terug.

Variatie Laat studenten in groepjes beantwoorden. Goed te combineren met andere werkvormen als 'Ambassadeurs' en 'Toetsen? Doe het zelf!'

Hoe online?

Studenten kunnen hun telefoon of een tablet gebruiken.

Gebruik Forms, Kahoot of Socrative om de vragen te stellen en antwoorden te verzamelen.

You've got talent! (Taalonderwijs)

Bepaal met elkaar wat de juiste uitspraak is voor de moderne vreemde talen.

1. Geef instructie over de uitspraak van de woorden of laat via filmpjes de studenten de juiste uitspraak van de woorden horen.
2. Laat studenten de uitspraak in tweetallen met elkaar oefenen.
3. Voeg twee tweetallen bij elkaar. Deze groepen van vier studenten bepalen onderling wie de woorden het beste uitspreekt.
4. De beste studenten van elke groep mogen hun uitspraak aan de hele klas laten horen.
5. Bepaal met de hele klas wat de beste uitspraak is.

Tip Een extra uitdaging: herken je accenten binnen een taalgebied? Denk aan Brits, Schots en Amerikaans Engels: wie spreekt zo'n accent het best?

Hoe online?

Studenten kunnen hun uitspraak opnemen (met hun telefoon) en delen via Teams. Ook Flipgrid is een optie.

Groepen maken kan via Teams of het LMS.

Hoofdvraag

Krijg inzicht in het leerresultaat van iedere student in de klas.

1. Geef de studenten aan het einde van een instructiemoment of aan het einde van een les de opdracht een vraag te formuleren. De vraag gaat over de kern van de behandelde leerstof. Het doel van het stellen van de vraag is om inzicht te krijgen in het begrip van elke individuele student.
2. Studenten geven hun antwoord op een papier met hun naam. Ze leveren het antwoord bij jou in. Dit kan uiteraard ook digitaal, bijvoorbeeld via de elektronische leeromgeving (LMS).
3. Controleer de antwoorden en stel vervolgvragen in de (volgende) les bij voor groepjes leerlingen. Deze groepjes kunnen zowel heterogeen als homogeen zijn samengesteld.

Tip Laat studenten de antwoordkaartjes uitwisselen en elkaar vervolgens van commentaar voorzien.

Hoe online?

Studenten kunnen hun vraag via Teams stellen. Verzamelen van antwoorden en resultaten bekijken kan met Forms.

Vrijwaringsbewijs

Krijg inzicht in het begrip van de studenten aan het einde van de les ter voorbereiding op de volgende les.

1. Geef studenten vlak voor het einde van de les A5-vellen met daarop een of twee vragen en een open veld. De vragen gaan over de essentie van de leerstof. Het open veld is bedoeld voor een open opdracht over de leerstof, bijvoorbeeld het verzinnen van een rebus.
2. Laat de studenten de vragen en de open opdracht maken.
3. Studenten die klaar zijn leveren het ingevulde A5'je in. Dit is hun vrijwaringsbewijs van de les; ze mogen het lokaal verlaten.
4. Pas de lesactiviteiten van de volgende les aan op het niveau van de antwoorden van de studenten. Gebruik eventueel de open opdrachten van de studenten in je lesactiviteit.

Tip Laat studenten hun naam op het vrijwaringsbewijs schrijven. Zo kun je de klas de volgende les in homogene of heterogene groepen indelen voor de nieuwe lesactiviteiten.

Hoe online?

Biedt de vragen aan via Forms. Maakt het formulier niet anoniem om kwaliteit van antwoorden te borgen.

Geef vooraf aan dat de opdrachten die worden bedacht daadwerkelijk worden gebruikt.

Hoekenrun

Maak in korte tijd veel energie los door even te bewegen.

Benodigheden vier vellen papier met respectievelijk de letters A, B, C en D.

1. Hang de vellen papier met de letters A, B, C en D op in de vier hoeken van het lokaal.
2. Stel via het (digitale) schoolbord een vraag met vier meerkeuzeantwoorden: A, B, C en D.
3. Zodra de antwoorden zichtbaar zijn, gaat de tijd voor leerlingen in: ze lopen naar de hoek die volgens hen voor het goede antwoord staat.
4. Herhaal dit proces met een aantal vragen die oplopen in moeilijkheidsgraad.

Hoe online?

Qua beweging lastig te simuleren.

Gebruik Kahoot of Socrative voor het wedstrijdelement.

Mooie modellen

Laat studenten hun begrip tonen in grafische modellen.

Benodigheden per groepje een groot vel papier en stiften.

1. Bied de studenten een keuze uit grafische modellen waarin zij de leerstof zelfstandig kunnen ordenen. Voorbeelden van veelgebruikte modellen zijn het venndiagram, een vergelijkingsmatrix en een mindmap.
2. Laat de studenten in groepen van maximaal vier personen een model uitwerken op een groot vel papier.
3. Laat de studenten hun model aan een andere groep leerlingen presenteren. Studenten uit de andere groep mogen alleen verhelderende vragen stellen.

Hoe online?

Biedt de modellen aan via het LMS of Teams. Groepen kunnen in Teams, gebruikmakend van O365 apps als PPT en Word, het model uitwerken.

Presenteren en bevragen kan via het LMS of Teams.

Vragenvuur

Ondervraag de leerlingen over de leerstof, eventueel met hulp vanuit de klas.

1. Kies (in een klassengesprek) willekeurig een student om meerdere vragen aan te stellen.
2. Stel een reeks van vragen aan de student die met één of twee woorden te beantwoorden zijn.
3. Laat de vragen oplopen in moeilijkheidsgraad.
4. Kies willekeurig een andere student, als de ondervraagde student een fout maakt of een antwoord niet weet. Uiteraard kun je ook afspreken dat de ondervraagde student één keer mag passen of de hulp van een ander in mag roepen.

Tip Geef de andere studenten de opdracht ook verdiepende vragen te bedenken. Kies vervolgens willekeurig studenten om vragen aan de ondervraagde student te stellen.

Hoe online?

Tijdens een synchrone online les gebruik je Teams.

Liever asynchroon? Kies dan voor de werkvorm 'Toetsen? Doe het zelf!'

Het uur van de waarheid

Krijg snel inzicht in het begrip van studenten en maak gebruik van meerkeuzevragen waarmee je hen bewust op het verkeerde been kunt zetten.

1. Stel een vraag met vijf meerkeuzeantwoorden: twee van de antwoorden zijn echt fout, twee antwoorden zijn goed, maar niet volledig en één antwoord is juist en volledig.
2. Laat studenten hun antwoord op een vel papier (of een mini-whiteboard) schrijven en dat omhooghouden. Je kunt studenten ook laten antwoorden via een digitaal systeem.
3. Bespreek de antwoorden met de studenten. Laat studenten uitleggen waarom een antwoord wel goed, maar niet volledig is.

Hoe online?

Gebruik Forms om vragen te stellen en antwoorden te verzamelen.

Bespreek de antwoorden via een discussie in Teams.

Stille stellingen

Laat iedereen aan bod komen met deze rustige, zelfs stille werkvorm.

1. Schrijf een stelling op het bord over de leerstof. De stelling moet studenten prikkelen tot een reactie.
2. Niemand mag praten in het lokaal. Studenten zijn vrij om naar het bord te lopen en een reactie op het bord te schrijven. Daarna gaat de student terug naar zijn plek. Dit gaat door totdat de stille discussie vanzelf stopt.
3. Bespreek de stille discussie op het bord en haal er samen met de studenten de kern uit. Voeg zaken toe waar nodig en benoem mogelijke fouten.

Tip Gebruik maximaal twee stiften, zodat de discussie ordelijk verloopt. De discussie kan ook in subgroepen worden gevoerd met een flip-over.

Hoe online?

Gebruik MS Whiteboard om de stelling te poneren. Studenten kunnen in real time reageren. (Geef een beperkte tijd waarbinnen iedereen kan reageren.)

Bespreek de discussie via een discussie in Teams.

1 tegen 100

Laat studenten hun begrip van de leerstof zien aan anderen met een duidelijk competitie-element zoals in het gelijknamige tv-programma.

1. Bedenk een aantal meerkeuzevragen over de leerstof met drie antwoordmogelijkheden.
2. Deel aan alle studenten drie antwoordkaartjes uit: A, B en C.
3. Plaats een student vooraan in het lokaal, met de rug naar de klas.
4. Stel de eerste vraag aan de klas. Laat alle studenten antwoord geven door in stilte het kaartje met het door hen gekozen antwoord omhoog te houden.
5. Als laatste steekt de student voor in het lokaal zijn kaartje omhoog.
6. Alle studenten met een fout antwoord steken hun kaartje niet meer op, maar noteren hun antwoord op papier.
7. Als de student voor in het lokaal het antwoord goed heeft, speelt deze verder tegen de andere studenten met het goede antwoord. Als de student een fout antwoord gaf, wordt zijn plaats ingenomen door een student die de vraag wel goed had.
8. Het spel herhaalt zich tot er één student overblijft of de vragen op zijn.

Hoe online?

Moeilijk online uit te voeren.

In Forms en Socrative kunnen vragen worden gesteld en punten verdeeld als in een quiz. Hiermee wordt het wedstrijdelement wel gerealiseerd.

Tekenen in tweetallen (Pictionary)

Studenten mogen niet praten en moeten elkaar via tekeningen duidelijk maken wat een begrip inhoudt.

Benodigheden per tweetal papier, een potlood en een set kaartjes.

1. Maak tweetallen. Geef elk tweetal tekengerei en een set kaartjes; op ieder kaartje staat een ander begrip uit de leerstof.
2. Eén student van het tweetal pakt een kaartje en tekent het begrip op papier.
3. De andere student probeert te achterhalen wat er getekend wordt. De tekenaar mag niet spreken.
4. Als het begrip geraden is, wisselt de beurt.
5. Het spel gaat door tot de kaartjes op zijn of de tijd is verstreken.

Tip Vervang het tekenen door video-opnames.

Hoe online?

Tweetallen (of drietallen) videobellen met elkaar via Teams. MS Whiteboard wordt gedeeld om op te tekenen.

Variant is korte video's te laten maken door studenten van situaties en andere studenten laten raden wat er wordt uitgebeeld.

Presentatie oefenen

Studenten oefenen in groepjes een presentatie die zij binnenkort voor een beoordeling zullen houden.

1. Stel groepen samen van maximaal vier studenten.
2. De studenten presenteren om de beurt slechts de eerste minuut van hun verhaal aan elkaar.
3. De luisteraars schrijven tips en tops op.
4. Na afloop van alle presentaties worden de tips en tops uitgewisseld.
5. Elke student mag nog één focusvraag aan de overige groepsleden stellen: een vraag over de presentatie op een specifiek gebied, bijvoorbeeld de wijze van spreken.

Tip Vraag de studenten om zelf een samenvatting van de tips en tops te maken en daar concrete actiepunten aan toe te voegen. Neem deze actiepunten mee in de beoordeling van de definitieve presentatie.

Hoe online?

Synchroon: gebruik Teams om in groepen aan elkaar te presenteren.

Asynchroon: gebruik bijvoorbeeld Flipgrid of Interactive video in FeedbackFruits.

Ambassadeurs

Laat een groep studenten promoten en reflecteren op het eigen plan na inzicht in de plannen van andere groepen.

1. Laat groepen van maximaal zes studenten een onderzoeksplan ontwerpen en het onderzoek in hoofdpunten opschrijven.
2. Als alle groepen klaar zijn, blijven per groep twee studenten over. Die blijven op hun plek zitten. Zij vormen de regering achter het ontwerp. De anderen verspreiden zich als ambassadeurs over de andere groepen.
3. De regeringen leggen hun plannen overtuigend uit aan de bezoekende ambassadeurs.
4. De ambassadeurs stellen kritische vragen en proberen het plan voor hun eigen onderzoek op de regering over te brengen.
5. De ambassadeurs gaan terug naar hun eigen regering en brengen met elkaar verbeteringen aan in hun onderzoeksplan, afhankelijk van de ideeën die zij bij andere regeringen en ambassadeurs hebben opgedaan.

Tip Stel een neutrale groep aan die meeluistert in alle discussies en de groepsontwerpen samenvoegt tot één totaalontwerp.

Hoe online?

Plannen kunnen samen worden ontworpen in O365 apps en gedeeld via Teams of het LMS.

Synchroon: gebruik breakout rooms om 'langs andere groepen te lopen'.

Asynchroon: laat video's opnemen door de ambassadeurs en verspreid/bespreek deze via Teams of het LMS.

Leer de studenten om niet direct met hun vraag naar jou als leraar te stappen, maar eerst hulp bij klasgenoten te zoeken.

1. Geef de studenten een verwerkingsopdracht.
2. Als studenten vragen hebben over de opdracht, moeten zij die eerst aan een medestudent stellen.
3. Hebben ze drie studenten bevraagd en zijn ze nog niet voldoende geholpen? Dan mag de student naar jou als leraar komen voor hulp.

Tip Stel een maximum aan het aantal hulpmomenten van jou als docent aan de student. Met name in een digitale omgeving is dit een goede mogelijkheid: medestudenten kunnen ongelimiteerd hulp aan elkaar vragen en bieden, maar het aantal hulpvragen aan de docent kan per student per opdracht begrensd worden.

Tip Gebruik deze methode ook voor peerfeedback.

Hoe online?

Vragen kunnen binnen de samenwerkingsomgeving (bijvoorbeeld Teams) worden gesteld.

Creëer vaste groepjes om het een structureel karakter te geven.

Markeer de misser (Taalonderwijs)

Kijk het werk van de studenten na zonder cijfers te geven en laat de studenten reflecteren op hun fouten.

1. Kijk een schrijfo opdracht van de studenten na en onderstreep daarbij de fouten van de studenten.
2. De student krijgt de tekst met de onderstrepingen terug en gaat de fouten in categorieën classificeren (bijvoorbeeld: werkwoordsvormen, spelling, interpunctie). De categorieën heb je vooraf met de studenten besproken.
3. Laat studenten elkaar helpen bij het verbeteren van de fouten. Daarbij kan er een focus op een categorie worden gelegd.

Variatie Laat medestudenten ook het onderstrepen van de fouten uitvoeren. Om de kwaliteit van het nakijken te verhogen is het verstandig om dit in groepjes te laten doen. Bijvoorbeeld in een groep van vier studenten kijkt elke student het werk van de drie andere studenten na en wordt ieders werk dus drie keer nagekeken.

Hoe online?

Via het LMS of Teams kan elkaars werk worden gedeeld en nagekeken.

Luister goed

Studenten moeten goed luisteren en samen tot een optimale samenvatting komen.

1. Maak groepen van maximaal vier personen.
2. Vertel iets over de leerstof of lees een relevante tekst voor.
3. Stop met vertellen.
4. De studenten vatten individueel samen wat er is gezegd.
5. In de groep bespreken de studenten hun samenvattingen en maken ze één samenvatting namens de groep.
6. Wissel de samenvattingen van twee groepen onderling uit.
7. De groep mag maximaal twee vragen en twee complimenten toevoegen aan de samenvatting van de andere groep.
8. Iedere groep krijgt zijn eigen samenvatting terug en past die aan waar nodig.

Hoe online?

Neem een video of podcast op om het verhaal te vertellen.

Via het LMS of Teams kunnen studenten de samenvattingen maken en delen, en kunnen de groepen worden gemaakt.

Twée voor twaalf

Studenten testen hun kennis van de leerstof en mogen antwoorden zoeken in hun boek of een andere bron.

Benodigdheden per groepje een set kaartjes met vragen over de leerstof, papier en een pen.

1. Maak (per groep) vijf tot tien kaartjes met op elk kaartje een vraag over de leerstof. De vraag moet in één woord te beantwoorden zijn. Maak met de eerste letter van alle antwoorden een woord dat past bij de leerstof.
2. Maak groepen van vier studenten en geef elke groep een set met kaartjes.
3. Laat de studenten met elkaar de vragen beantwoorden (met of zonder boek).
4. Laat hen een woord vormen van de beginletters van alle antwoorden.
5. Hebben de studenten van een groep het woord gevonden? Dan steken zij hun hand op en laten het woord aan de docent zien.

Hoe online?

Gebruik Forms, Kahoot of Socrative voor het stellen van de vragen.

Laat het geraden woord via Teams of het LMS gemeld worden bij de docent.

(Kan zowel synchroon als asynchroon.)

Van voor naar achter

Studenten bepalen met elkaar de juiste volgorde van processtappen.

Benodigheden per groepje een set kaartjes met processtappen, papier en plakband of lijm.

1. Verdeel een proces in stappen en zet elke stap op een apart kaartje. Gebruik verschillende kleuren kaartjes voor de stappen. Maak voor elke groep een identieke set kaarten. *(Bijvoorbeeld 'Een presentatie voorbereiden' heeft acht kaartjes: (1) Beoordeling van de context, (2) Vaststellen van onderwerp en doel, (3) Afstemming op de doelgroep, (4) Kernpunten en ruwe opbouw bepalen, (5) Invalshoek bepalen (focus op aandacht vasthouden), (6) Duidelijke inleiding en afsluiting maken, (7) Een spreekschema maken, (8) De presentatie oefenen.)*
2. Verdeel de studenten in groepen van maximaal zes personen.
3. Geef elke groep een set kaarten met alle processtappen en laat de kaarten in de goede volgorde op een vel papier plakken.
4. Als alle groepen klaar zijn, worden de vellen opgehangen.
5. Benoem met elkaar de verschillen tussen de vellen en laat de groepen hun keuzes verklaren.

Hoe online?

Maak de kaarten met processtappen in een O365 applicatie.

Deel de kaarten via Teams of het LMS en bespreek ook daar de resultaten.

Krakende koppen

Studenten passen hun kennis toe bij het oplossen van een probleem uit de realiteit.

Benodigheden per groepje een groot vel papier, stiften en notitieblaadjes.

1. Maak groepen van maximaal vier studenten.
2. Geef alle groepen een probleem dat met de bestaande voorkennis van studenten op te lossen is.
3. Elke groep schrijft en tekent de oplossing van het probleem op een vel papier.
4. Hang alle vellen aan de wand.
5. Laat studenten de vellen van andere groepen bekijken.
6. Laat elke groep op elk vel twee notitieblaadjes plakken: één met een vraag en één met een compliment.
7. Laat de groepen de vragen en complimenten op hun vel lezen en waar nodig hun uitwerking bijstellen.

Hoe online?

Groepen kunnen samenwerken (oplossing maken/verwerken van feedback) in Teams of het LMS.

De oplossingen kunnen worden gedeeld via Padlet of bijvoorbeeld Sway in combinatie met Teams.

Reageren kan in Padlet of via Teams.

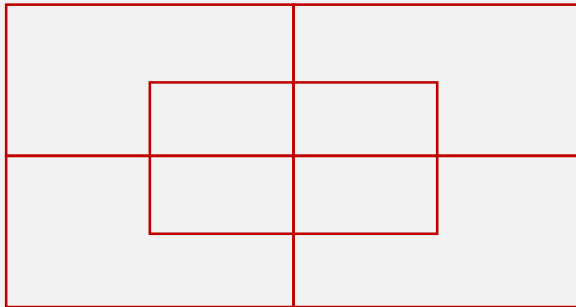
Waarzeggen

Studenten passen hun kennis toe door een verwachting uit te spreken over een nieuw probleem dat ligt in de naaste zone van hun ontwikkeling.

Benodigheden per groepje een voorbedrukt vel, papier en pennen.

1. Maak groepen van maximaal vier studenten. Geef elke groep een vel papier op A3-formaat met daarop het volgende schema:

2. Geef de studenten een uitdagend probleem: 'Je weet nu hoe . . . werkt. Wat denk je dat er gebeurt als . . .?'
3. Laat alle studenten in het groepje individueel een uitspraak doen over het probleem. Dit schrijven ze in hun hoek van het papier.
4. Laat elk groepje tot een gezamenlijke voorspelling komen waar alle groepsleden zich in kunnen vinden.
5. Laat willekeurige groepen hun voorspelling delen met de klas.

Hoe online?

Groepen kunnen samenwerken (en delen) in Teams of het LMS.

Gebruik eventueel een brainstormprogramma als Mindmeister of Popplet. (belangrijk om eerst individueel te brainstormen en pas daarna in groepjes!)

Pubquiz

Studenten gaan met elkaar de competitie aan in een pubquiz.

Benodigheden per groepje papier en een pen of een digitale device.

1. Verdeel de klas in groepen van maximaal zes studenten. Zorg voor een heterogene samenstelling van de groepen.
2. Stel een aantal moeilijke meerkeuzevragen op het bord.
3. De groepen overleggen zachtjes over de antwoorden en leveren hun antwoorden op papier of digitaal in.
4. Bespreek aan het eind van de quiz de vragen en laat groepen die het antwoord goed hebben, aan de andere groepen uitleggen waarom hun antwoord het juiste is.

Hoe online?

Gebruik Forms, Kahoot of Socrative voor de quiz.

Gebruik een discussietool in het LMS of gebruik Teams voor het bespreken van een antwoord of een aantal eruit gekozen antwoorden.

Even je route checken

Gebruik deze werkvorm voor opdrachten met vaste structuren. Denk hierbij aan een werkstuk of een verslag van een experiment. Geef vooraf duidelijk aan uit welke onderdelen het werk moet bestaan.

1. Studenten maken het verslag (of werkstuk) individueel.
2. Laat ze de verslagen nog niet inleveren, maar eerst aan een medestudent voorleggen.
3. De medestudent checkt of het verslag alle onderdelen bevat.
4. Als de structuur klopt, keurt de medestudent het verslag goed en kan het worden ingeleverd.
5. Mocht bij het nakijken blijken dat de structuur toch niet in orde is, spreek dan beide studenten hierop aan.

Tip Laat studenten eerst oefenen met anonieme voorbeeldverslagen of -werkstukken.

Hoe online?

Hiervoor kan de feedbackmodule van FeedbackFruits in het LMS worden gebruikt, of gebruik Teams voor het delen van en voorzien van feedback op de werkstukken.

Denken, delen, uitwisselen

Vanuit een individueel antwoord werkje toe naar een klassikale discussie over het optimale antwoord.

1. Stel de studenten een vraag waarin de nieuwe leerstof moet worden toegepast. Iedere student beantwoordt in één minuut de vraag eerst in stilte voor zichzelf (denken).
2. Laat de studenten in groepjes van twee tot vier personen binnen enkele minuten met elkaar de antwoorden uitwisselen en proberen het beste antwoord te formuleren (delen).
3. Elke groep vertelt zijn argumentatie aan de klas (uitwisselen).
4. Vanuit de klas mag één vraag worden gesteld aan de groep. De groep beantwoordt die.
5. Ga verder tot alle groepen aan de beurt zijn geweest.

Tip Als de vraag bedoeld is om de mening van studenten te peilen, kunnen de studenten binnen de groep hun voorkeuren op afzonderlijke memobriefjes schrijven. Die memobriefjes worden klassikaal verzameld, gegroepeerd en besproken. De laatste twee stappen kunnen ook digitaal worden uitgevoerd.

Hoe online?

Stel de vraag in Teams of het LMS en formeer daarna groepjes.

Gebruik eventueel een discussietool in het LMS of Teams.

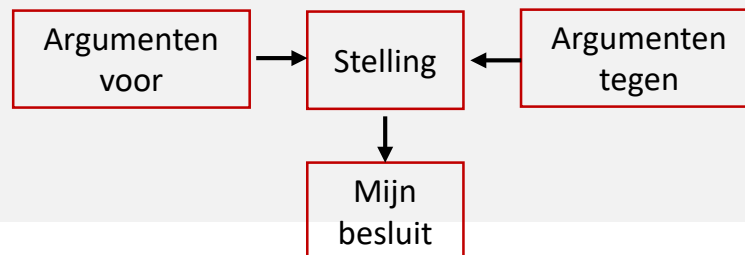
Make up your mind

Studenten bepalen hun mening over een stelling.

1. Schrijf een stelling over de leerstof op het bord.
2. Maak groepen van zes studenten. Benoem in elke groep een discussieleider, een tijdbewaker en een notulist.
3. Laat de studenten een aantal minuten met elkaar discussiëren over de stelling.
4. De notulist noteert of de groep het met de stelling eens is of niet, inclusief twee argumenten voor hun standpunt.
5. Laat twee of drie notulisten hun argumentatie voorlezen aan de klas.
6. Laat andere groepen reageren op de voorgelezen standpunten en argumentaties.

Tip Als je de discussie meningvormend inzet, kunnen leerlingen individueel gebruikmaken van een beslisboom om hun eigen standpunt te bepalen.

Hoe online?

Plaats de stelling op MS Whiteboard of in Teams.

Maak groepjes in Teams of het LMS. Gebruik eventueel een discussietool in het LMS of Teams.

Mick with the microphone

Laat een student de klas opschudden door met veel energie de klas door te gaan op zoek naar antwoorden van studenten.

1. Wijs aan het begin van de les een student aan als 'Mick with the microphone'.
2. Laat 'Mick' vragen formuleren over de leerstof van de les.
3. Laat Mick aan het einde van de les door de klas lopen en de vragen stellen aan de andere studenten.
4. Mick controleert bij andere studenten of het gegeven antwoord goed of fout is.
5. Mick maakt zelf een samenvattend geheel van de gegeven antwoorden: 'Als we zo alle antwoorden hebben gehoord, betekent het dat we vandaag geleerd hebben dat . . .'

Hoe online?

Maak 1 student of een groepje studenten verantwoordelijk voor het maken van vragen en laat ze in Forms plaatsen.

Verspreid het formulier na een activiteit.

Laat de ene student of het groepje de samenvatting maken in een O365 applicatie en verspreiden via Teams of het LMS.

In een hokje duwen

Studenten krijgen inzicht in hun begrip door items van de leerstof te categoriseren.

Benodigheden per student drie notitiebriefjes en een pen, per groepje een vel papier.

1. Maak groepen van maximaal zes studenten.
2. Geef elke student drie notitiebriefjes.
3. Laat iedere student voor zichzelf drie onderwerpen opschrijven die te maken hebben met de leerstof.
4. Geef de groep de opdracht om de briefjes te ordenen in minimaal twee categorieën op een groot vel papier.

Variatie Laat na het categoriseren één student van elk groepje doorschuiven naar een volgend groepje. Deze student vertelt wat de categorieën in zijn vorige groepje waren. De groepsleden delen de briefjes nu in volgens deze nieuwe categorieën. Je kunt ook twee afwijkende categorieën opleggen om het categoriseren moeilijker te maken.

Hoe online?

Maak groepen in Teams of het LMS.

Gebruik eventueel een brainstormprogramma als Mindmeister of Popplet of een programma als Padlet of MS Whiteboard om te categoriseren.

Van 4 kanten bekeken

Studenten reflecteren op hun leerproces.

1. Maak aan het einde van de les groepen van vier studenten. Stel de groepen zo heterogeen mogelijk samen.
2. Geef de studenten vier vragen waar ze eerst voor zichzelf antwoord op geven.
 - a) Wat heb je deze les gedaan?
 - b) Hoe voelde je je in deze les?
 - c) Wat heb je deze les geleerd?
 - d) Welke praktische tip heb je deze les gekregen?
3. Laat de studenten binnen hun groepje hun antwoorden met elkaar uitwisselen.

Tip Laat de groepjes met behulp van hun antwoorden een beoordeling van de les schrijven in maximaal vijftig woorden. Hierin staat de leerstof centraal, maar ook het aanbod aan activiteiten en de eigen houding in de les komen aan bod.

Hoe online?

Maak groepen in Teams of het LMS.

De vragen kunnen via Forms worden gesteld. Resultaten deel je met de studenten via Teams of het LMS.

De groepjes bespreken de antwoorden via Teams.

Stiekem toch een cijfer

Studenten maken individueel een diagnostische toets en analyseren de feedback en hun eigen verwachting van het resultaat.

Benodigheden per leerling een diagnostische toets, papier en een pen.

1. Studenten geven zichzelf een cijfer voordat zij een diagnostische toets gaan maken.
2. De studenten maken de diagnostische toets.
3. Zij geven zichzelf na afloop weer een cijfer voor die toets.
4. Geef de studenten feedback op hun antwoorden.
5. Na de feedback geeft de student zichzelf weer een cijfer.
6. De student vergelijkt de drie cijfers.
7. De student formuleert drie persoonlijke leerpunten uit de vergelijking van de drie cijfers en de feedback. Beginzinnen kunnen zijn:
 - 'Ik moet beter letten op . .
 - 'Eigenlijk kan ik heel goed .
 - 'Ik mag minder onzeker zijn over . . .'
 - 'Waar ik niets van snap is

Hoe online?

Gebruik Forms of Socrative voor de toets.

Studenten kunnen de O365 applicaties gebruiken voor hun reflectie en het eventueel opnemen in hun portfolio.

Belevingsbord

Studenten reflecteren zowel op hun leren als op hun betrokkenheid bij de les.

Benodigheden per groepje of klas een belevingsbord en een stift of magneetjes.

1. Maak een belevingsbord op een whiteboard of op papier:

Ik heb geleerd 			
Ik heb een beetje geleerd 			
Ik heb niets geleerd 			
	 Niet interessant	 Beetje interessant	 Interessant

2. Iedere student scoort zichzelf op de verticale as (ik heb niets geleerd - ik heb een beetje geleerd - ik heb het geleerd) en op de horizontale as (niet interessant - beetje interessant - interessant).
3. Iedere student zet een stip of plakt een magneetje op de juiste plek in het belevingsbord.
4. Stel reflectievragen aan de studenten. Bevraag zowel studenten met een 'positieve' reactie als studenten met een 'negatieve' reactie.

Hoe online?

Gebruik Forms i.p.v. een belevingsbord of gebruik MS Whiteboard om het klassikaal uit te voeren.

Stel vragen via Teams en laat de studenten hun reflectie opnemen in hun portfolio.

Referenties

- Dirx, K. (2014). *Putting the testing effect to the test. Why and when is testing effective for learning in secondary school*. Open University of the Netherlands.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-anayses relating to achievement*. London: Routledge.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Inspectie van Onderwijs (2015). *De staat van het onderwijs*. Onderwijsverslag 2013/2014. Raadpleegbaar op: <http://publicaties.onderwijsinspectie.nl/xmlpages/page/onderwijsverslag-2013-2014>
- Leahy, S., Lyon, C., Thompson, M., & Wiliam, D. (2005). Classroom assessment: Minute by minute, day by day. *Educational Leadership*, 63(3), 18-26.
- SLO (2014). *Curriculum monitor*. Enschede: SLO.
- Sluijsmans, D., Joosten-ten Brinke, D., & Van der Vleuten, C. (2013). *Toetsen met leerwaarde. Een reviewstudie naar de effectieve kenmerken van formatief toetsen*. Den Haag: NWO-PROO.
- Van der Kleij, F., Vermeulen, J., Eggen, T., & Veldkamp, B. (2013). *Leren van toetsen: een cyclisch proces*. Arnhem: Cito.
- Wiliam, D. (2013). *Cijfers geven werkt niet*. Meppel: Ten Brink.
- Wiliam, D. & Leahy, S., 2015. *Embedding formative assessment. Practical techniques for K-12 classrooms*. Florida: Learning Sciences International.

Bronnen

- <https://www.onderwijsmaakjesamen.nl/>
- <https://www.onderwijsvanmorgen.nl/formatief-toetsen-gebruik-werkvormen/>

